

**Repere metodologice
pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a
în anul școlar 2021-2022**

Disciplina: RELIGIE

BUCUREȘTI, 2021

Notă: Prezentul document se aplică la toate clasele a IXa de liceu tehnologic special, indiferent de domeniul de pregătire profesională.

I. INTRODUCERE

În România la nivelul sistemului educațional, calendarul școlar corespunzător anului școlar 2019-2020 a fost direct afectat, prin învățarea față în față parcurgându-se numai 24 de săptămâni din totalul celor 35 planificate). Diferite studii și rapoarte de cercetare elaborate la nivel național au evidențiat că elevii și profesorii nu au fost pregătiți pentru provocarea predării-învățării la distanță (aspecte tehnice, dotări cu echipamente, metodologii de predare online, resurse educaționale etc.).

Școala la distanță a avut implicații: asupra predării tuturor disciplinelor de studiu (alte metode, alte resurse educaționale, alt mod de interacțiune cu elevii, alte resurse de timp etc.); asupra învățării (alte metode, altă organizare a timpului de învățare, alte resurse de învățare, alt mod de interacțiune dintre profesori și elevi etc.); asupra școlii în ansamblu (management școlar, cultura școlii etc.).

În acest context, la nivel național s-a decis elaborarea de ghiduri metodologice pentru fiecare disciplină de studiu, cu scopul de a sprijini cadrele didactice pentru:

- reflecția și raportarea critică la modul în care s-a realizat activitatea didactică în perioada pandemiei;
- identificarea și măsurarea pierderilor în învățare la nivelul elevilor, corespunzătoare anului școlar 2019-2020;
- identificarea și implementarea celor mai potrivite măsuri pentru recuperarea rămânerilor în urmă în învățare și pentru planificarea proiectarea activităților de predare-învățare-evaluare în anul școlar 2020-2021.

Repere metodologice la disciplina Religie oferă un cadru de recomandări pentru profesorii care predau disciplina de studiu Religie pe parcursul clasei a IX-a, învățământ special în scopul de a sprijini activitatea acestora în anul școlar 2021-2022.

Abordarea propusă de programele școlare de Religie presupune o atitudine flexibilă a profesorului, prin accentul pus pe:

- valorificarea experiențelor de viață ale elevilor și accentuarea caracterului aplicativ al conținuturilor, creând contexte semnificative de învățare pentru viața reală; - abordări diferențiate ale învățării, în acord cu experiențele elevilor și cu contextul social în care trăiesc aceștia;
- libertatea profesorului a planifica în manieră personalizată ordinea în care va prezenta temele, în acord cu logica firească a domeniului și cu specificul vieții religioase a comunității, precum și în relație cu teme de la alte discipline de studiu.

Începutul fiecărui an școlar solicită, din partea profesorilor, elaborarea planificării calendaristice la fiecare disciplină de studiu. Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- asocierea dintre competențele specifice și conținuturi;
- stabilirea unităților de învățare;
- stabilirea succesiunii în care sunt parcurse unitățile de învățare;
- alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare.

Elaborarea planificării calendaristice pentru disciplina Religie, la începutul anului școlar 2020-2021, pornește de la următoarea realitate:

- ✚ fiecare profesor se află în diferite situații cu privire la parcurgerea programelor școlare;
- ✚ dezvoltarea competențelor prevăzute de programele școlare.

- Pornind de la situația în care se află, profesorul de Religie va parurge următoarele etape:
- Consultarea planificării calendaristice din anul 2019-2020 și identificarea elementelor insuficient structurate în perioada de învățare la distanță (în termeni de competențe, de conținuturi);
 - Realizarea de conexiuni între componente insuficient assimilate în anul școlar precedent și programa pentru anul școlar 2021-2022;
 - Elaborarea planificării noi pentru anul școlar 2021-2022, care va include elemente de recuperare/remediere.

Educația religioasă nu privește doar persoana, ci ea vine în ajutorul societății, promovând pacea, prietenia, înțelegerea, dragostea și înțrajutorarea semenilor. Paradigma adaptării școlii la cerințele și posibilitățile de instruire a elevului, caracteristică a educației în viitor, în concordanță cu strategiile

educationale europene (*Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale - „ET 2020”, publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene la 28.05.2009, C119/02*), impune o diversificare a situațiilor și experiențelor de învățare, construirea acestora în acord cu posibilitățile și nevoile tuturor categoriilor de elevi, pentru a răspunde principiilor școlii incluzive.

Incluziunea presupune egalitatea de participare socială și egalitatea de șanse în realizarea accesului la educație. Printre valorile actuale și de perspectivă ale integrării, societățile democratice din lume, le consideră dominante pe următoarele:

- acceptarea tuturor diferențelor;
- respectul diversității;
- solidaritatea umană și mai ales cu persoane diferite;
- lupta împotriva excluderii și marginalizării;
- lupta împotriva inegalității sociale.

Ciclul inferior al liceului tehnologic special presupune parcurgerea în trei ani școlari a conținuturilor din clasa a IX-a și a X-a învățământ de masă, drept care le revine profesorilor libertatea și responsabilitatea de a organiza distribuția temelor pe parcursul celor trei ani școlari astfel încât, până la sfârșitul ciclului inferior al liceului, elevii să dobândească competențele specifice cel puțin la nivel minimal.

Ca element de noutate, în spiritul adaptării la nevoile de educație ale elevilor din învățământul special, prezentele repere au în vedere componenta educațională digitalizată, constând în utilizarea tehnologiilor și a resurselor informaționale online- resursele educaționale deschise, cât și celealte resurse educaționale din mediul online: site-uri specializate, posibilitățile de creare a materialelor didactice oferite de platformele de învățare (Google Docs, Google Quiz, Jamboard etc). Exemple și sugestii de acest tip se regăsesc în prezentul document în secțiunea V de recomandări pentru construirea noilor achiziții.

II. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ

În realizarea planificării calendaristice pentru anul școlar 2021-2022 se va urmări continuarea structurării competențelor de comunicare achiziționate la sfârșitul ciclului gimnazial în funcție de câteva coordonate:

- particularitățile psihico-cognitive individuale ale elevilor,
- caracteristicile clasei de elevi în ansamblul ei,
- domeniul de pregătire și sfera de interes ale elevilor.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape: asocierea dintre competențele specifice și conținuturi, stabilirea unităților de învățare stabilirea succesiunii în care sunt parcuse unitățile de învățare alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare, Posibile situații:

- ✓ situația optimă, în care profesorul de Religie a reușit să parcurgă întreaga programă școlară și a lucrat cu elevii în perioada suspendării cursurilor față în față;
- ✓ situația de nivel mediu, în care profesorul de Religie a realizat o serie de activități de învățare cu elevii în perioada suspendării cursurilor față în față, dar nu a reușit să parcurgă întreaga programă școlară;
- ✓ situația în care, în perioada suspendării cursurilor față în față, profesorul de Religie nu a reușit deloc să organizeze cu elevii activități de învățare la distanță pentru ora de Religie, din motive variate (ex. lipsa echipamentelor tehnice necesare pentru învățarea online, competențe digitale insuficiente ale profesorilor și ale elevilor, etc.).

Pornind de la situația în care se află, profesorul de Religie va parurge următoarele etape:

- Consultarea planificării calendaristice din anul 2020-2021 și identificarea elementelor insuficient structurate în perioada de învățare la distanță (în termeni de competențe, de conținuturi):

- Cât din planificarea calendaristică a anului anterior a fost parcursă prin activitățile față în față cu elevii, până la momentul stării de urgență?

- Cât din planificare s-a parcurs în perioada învățării la distanță?

- Care competențe specifice din programa școlară au fost mai puțin/insuficient dezvoltate la nivelul elevilor?

- Ce provocări, dificultăți și ce lecții învățate referitoare la procesul de predare-învățare evaluare la ora de Religie se pot sintetiza din perioada învățării la distanță?

• Realizarea de conexiuni între componente insuficient asimilate în anul școlar precedent și programa pentru anul școlar 2021-2022:

- Ce se poate recupera/remedia și cum se conectează componente (competențe specifice, elemente de conținut) insuficient asimilate în anul școlar precedent cu noile achiziții pentru anul 2021-2022? - Cât timp este necesar a se aloca pentru recuperare/remediere?

• Elaborarea planificării noi pentru anul școlar 2021-2022, care va include elemente de recuperare/remediere. Corelarea dintre elementele din programele școlare a doi ani de studiu consecutivi se poate face facil la nivelul competențelor specifice care vizează valorile religioase, sărbătorile și viața comunității, dar și la nivelul elementelor care vizează învățatura de credință. Fiecare competență specifică dintr-o anumită clasă poate fi asociată cu o competență specifică de nivel superior din clasa imediat următoare. Acest aspect face posibilă integrarea elementelor de recuperare pe parcursul anului școlar, concomitent cu focalizarea pe dezvoltarea noilor competențe. Astfel, se poate aloca o perioadă pentru recuperare la începutul anului școlar, pentru acele componente din programele școlare a anului anterior care sunt necesare pentru construcția învățării în noul an școlar. De asemenea, se pot aloca resurse de timp pentru recuperare pe parcursul noului an școlar, corelând elementele programei școlare din anul curent cu cele din anul școlar anterior.

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ
AN ȘCOLAR 2021-2022

Disciplina: RELIGIE

Clasa a IX-a Liceu tehnologic special-1 oră/ săptămână

Semestrul I: 14 săptămâni de cursuri (13 septembrie-22 decembrie)

Semestrul al II-lea: 20 de săptămâni de cursuri (10 ianuarie -11 iunie)

Săptămâna “Școala Altfel”: 8-14 aprilie¹

Nr. Crt.	Domenii de conținut	Competențe specifice	Conținuturile învățării	Nr. ore	Săptămâna	Observații
SEMESTRUL I						
	Comunicarea omului cu Dumnezeu prin rugăciune (ce este rugăciunea, Cine se roagă la Dumnezeu, exemple de rugăciuni)	1.1	<ul style="list-style-type: none"> • Să ne reamintim ce am învățat în Clasele anterioare (Primii mei prieteni + Oamenii din lumea întreagă) • Biserica este casa lui Dumnezeu 	2 1	S1-S2 S3	Recapitulare
1.	Viața creștinului în comunitate	1.1 1.2 1.3	Comunicarea omului cu Dumnezeu prin rugăciune (ce este rugăciunea, Cine se roagă la Dumnezeu, exemple de rugăciuni); - Momente de rugăciune (momentele în care ne rugăm, la intrarea în clasă, la ieșirea din clasă, la masă etc.); Foloasele rugăciunii (de ce ne rugăm, împlinirea cererilor de ajutor).	1 2	S4 S5-S6	
2.	Dumnezeu ne-a creat din iubire	1.3 2.1 1.2 1.3 1.2 1.3 2.1	Ce este Biserica? (Casa lui Dumnezeu; Cum arată o Biserică?); Când mergem la Biserică? (zile destinate slujbelor religioase, momente ale zilei destinate rugăciunii); *Cum mă comport în Biserică Cu cine mergem la Biserică? (mersul la biserică împreună cu familia, prietenii, profesorul de religie etc.); Cine mă îndrumă în Biserică? (preotul, cântărețul etc.). *Recapitulare și evaluare	1 1 1 1	S7 S8 S9 S10	
3.	Nașterea Domnului în vers și în cântec	3.1 3.2	<ul style="list-style-type: none"> • Sf. Ierarh Nicolae- prietenul copiilor* • Despre colind *Nașterea Domnului în poezia creștină românească	1 1 1	S11 S12 S13	

¹ nu a fost inclusă în numărul de săptămâni din planificare

MINISTERUL EDUCAȚIEI
 CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
 ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

4.	Biserica locaș de închinare	1.1 1.2	* Maica Domnului - ocrotitoarea copiilor - Preacinstirea Maicii Domnului. Cinstirea Sfintilor;	1	S14	
		1.1 2.1	• Sfântul Nicolae - prietenul copiilor; - Sfântul Stelian - ocrotitorul copiilor.	1	S15	
		1.1;1.2;1.3 2.1;2.2;3.1;	Recapitulare și evaluare	1	S16	
SEMESTRUL al II lea						
5.	Viața creștinului în comunitate	1.2 1.3 3.1	*Biblia ne vorbește despre Oameni credincioși: modele de credință din Vechiul Testament și Noul Testament Sf. Apostoli sunt modele de credință: - cine sunt Apostolii - Sfântul Apostol Andrei Ce inseamnă să fii un om Credincios Evaluare	2 2 1 1	S1-S2 S3-S4 S5 S6	
6.	Omul se roagă lui Dumnezeu pentru sine și pentru alții	1.2 1.3	• Rugăciunea și rugămîntea *Omul vorbește cu Dumnezeu prin rugăciune (să învățăm rugăciunea Tatăl Nostru)	1 1	S7 S8	Recapitulare
7.	Sărbătorile creștine	3.1 3.2	*Salutul creștinilor la Sfintele Paști *Învierea Domnului în poezia creștină românească	1 1	S10 S11	
8.	Viața creștinului în comunitate	1.2 2.2	- Familia creștină; - Roluri în familie; - Responsabilități în familie; Comportamentul de solicitare /oferire a ajutorului; • Comportamente dezirabile în familie.	2 1 1	S12-S13 S14 S15	
	*Recapitulare și evaluare anuală					2
						S16-S17

EXEMPLU:**PROIECTAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE**

Clasa: a IX-a -liceu tehnologic special

Disciplina: Religie

Nr. ore/ săpt: 1 oră/ săptămână

DOMENIU DE ÎNVĂȚARE: „VIAȚA CREȘTINULUI ÎN COMUNITATE”**UNITATEA TEMATICĂ: RUGĂCIUNEA OMULUI FAȚĂ DE DUMNEZEU PENTRU SEMENI**

Nr. de ore alocate: 6

Nr. crt.	CONTINUTURI	COMPETENȚE GENERALE	COMPETENȚE SPECIFICE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE (metode și mijloace)	EVALUARE -instrumente-
0	1	2	3	4	5	6
1.	Comunicarea omului cu Dumnezeu prin rugăciune (ce este rugăciunea, Cine se roagă la Dumnezeu, exemple de rugăciuni)	1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase	1.1 Stabilirea rolului principalelor evenimente și sărbători creștine semnificative în viața familiei și a comunității 1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață	Dialoguri pe tema rolului credinței în Dumnezeu și a rugăciunii, valorificând diferite povestiri, jocuri, exemple; Prezentarea asemănărilor și a deosebirilor dintre rugăciune și rugămintă (dialoguri, desene, jocuri de rol, povestiri);	conversația, explicația; texte-suport (selectate de profesor); activitate frontală, activitate individuală;	observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor
2.	Momente de rugăciune (momentele în care ne rugăm, la intrarea în clasă, la ieșirea din clasă, la masa etc.)	1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase	1.1 Stabilirea rolului principalelor evenimente și sărbători creștine semnificative în viața familiei și a comunității; 1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață	Exerciții de dialog pe tema rolului învățătorului în viața noastră; Observarea și discutarea unor imagini cu conținut religios; Dialog despre importanța rugăciunii în viața noastră; https://www.youtube.com/watch?v=eR1SgwL1oiU Audierea și/ sau învățarea unor rugăciuni, cântări religioase (de exemplu, <i>Tatăl nostru</i>).	- conversația, explicația, lectura, povestirea, observarea dirijata; - Biblia, fișe, planșe, ilustrații religioase - prezentare pp. - materiale pentru desen; Forme de desfășurare a activității: frontal, individual, în perechi, pe grupe	- observarea sistematică - probă orală - temă de lucru în clasă - probă practică
3.	Foloasele rugăciunii (de ce ne rugăm, împlinirea cererilor de ajutor)	1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase	1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață 1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin într-o serie de contexte de viață reale sau imaginare	Discuții pe tema rolurilor rugăciunii, participări la slujbele bisericii, pornind de la exemple date. https://www.youtube.com/watch?v=D58Q3GEVdUY Sf. Taină a Botezului, Mirungerii, Împărtășaniei. Exerciții de definire a Sfintei Liturghii;	- conversația, explicația, lectura, povestirea, observarea dirijata; - argumentare biblică - Biblia, fișe, planșe, ilustrații religioase - prezentare pp.	- observarea sistematică - probă orală - temă de lucru în clasă

				Descrierea modului în care creștinii se pregătesc și în care participă la Sfânta Liturghie.	- Forme de desfășurare a activității: frontal, individual, în perechi, pe grupe	-probă practică
4.	Cu cine mă rog în biserică? <i>(rugăciunea împreună cu preotul și cu alți credincioși; persoanele cu care relaționez: preotul, cântărețul, alți membri ai comunității etc.)</i>	1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase 2. Aplicarea preceptelor moral-religioase în viața personală și socială	1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață 2.1 Exersarea comportamentului moral-creștin în relație cu persoanele din mediul în care trăiesc	Analizarea unor imagini pe tema: „Rugăciunea”; Dialoguri pe tema rolului credinței în Dumnezeu și a rugăciunii, valorificând diferite povestiri, jocuri, exemple, ex. Sfânta Parascheva; Dialog pe tema rolurilor și responsabilităților diferitelor persoane în biserică (preot, credincioși etc.). Exerciții de tip adevărat sau fals.	- conversația, explicația, lectura, povestirea, observarea dirijata; -jocul didactic, descrierea, rugăciunea; - Biblia, fișe, planșe, ilustrații religioase -prezentare pp. -materiale pentru desen; Forme de desfășurare a activității: frontal, individual, în perechi, pe grupe	- observarea sistematică - probă orală - temă de lucru în clasă -probă practică
5.	Cum mă comport în biserică? <i>(comportamentul în biserică și în curtea bisericii; ținuta vestimentară etc.)</i>	1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase	1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață 1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin într-o serie de contexte de viață reale sau imaginare	Conversații de grup privind regulile de comportament în diferite situații (școală, familie, biserică, stradă, natură etc.); Recunoașterea, în diferite contexte date, a respectării/nerespectării anumitor reguli de comportament moral-creștin; Stabilirea, în grupuri mici și/sau la nivelul clasei, a unor reguli de comportament în biserică, relevante din perspectivă moral- religioasă; Dialog pe tema regulilor de comportament religios: „Cum procedez când merg la biserică”; „Care este locul meu în biserică”. Jocuri de rol: „Aşa da/ Aşa nu”, cu aplicații la diferite contexte relevante (rostirea rugăciunii, comportamentul în biserică, grija față de natură etc.) Dialog pe tema rolurilor și responsabilităților diferitelor persoane în biserică (preot, credincioși etc.)	- conversația, explicația, lectura, povestirea, observarea dirijata; -jocul didactic, descrierea, rugăciunea; - argumentare biblică - Biblia, fișe, planșe, ilustrații religioase -prezentare pp. - materiale pentru desen; Forme de desfășurare a activității: frontal, individual, în perechi, pe grupe	- observarea sistematică - probă orală - temă de lucru în clasă - probă practică

6.	Ce fac eu pentru biserica mea? <i>(ajutorarea membrilor comunității; implicarea în activități organizate la biserică; participarea la corul bisericii etc.)</i>	<p>1. Formarea, manifestarea și exersarea conduitei și a comportamentului moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase</p> <p>2. Aplicarea preceptelor moral-religioase în viața personală și socială</p>	<p>1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață</p> <p>1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin într-o serie de contexte de viață reale sau imaginare;</p> <p>2.1 Exersarea comportamentului moral-creștin în relație cu persoanele din mediul în care trăiesc</p>	<p>Organizarea unor acțiuni cu scop caritabil;</p> <p>Exerciții de dialog pe tema comportamentului unui bun creștin în biserică;</p> <p>Argumentarea importanței faptelor bune în mărturisirea credinței.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - conversația, explicația, lectura, povestirea, observarea dirijata; - argumentare biblică - Biblia, fișe, planșe, ilustrații religioase - prezentare pp. <p>Forme de desfășurare a activității: frontal, individual, în perechi, pe grupe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - observarea sistematică - probă orală - temă de lucru în clasă - probă practică
----	---	---	---	---	---	---

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL
EXAMPLE:

Fișe de lucru utilizate în cadrul orei de Religie, parte componentă a proiectului didactic

Fișa Nr .1

Completează corespunzător:

După cum au profetit David, Isaia, Miheea și alții prooroci, Mântuitoruls-a născut dintr-o.....în orașul.....După o călătorie grea, Iosif șiau ajuns în cetate. Aici nimeni nu-ispre găzduire,așa că au intrat întru-unde vite.

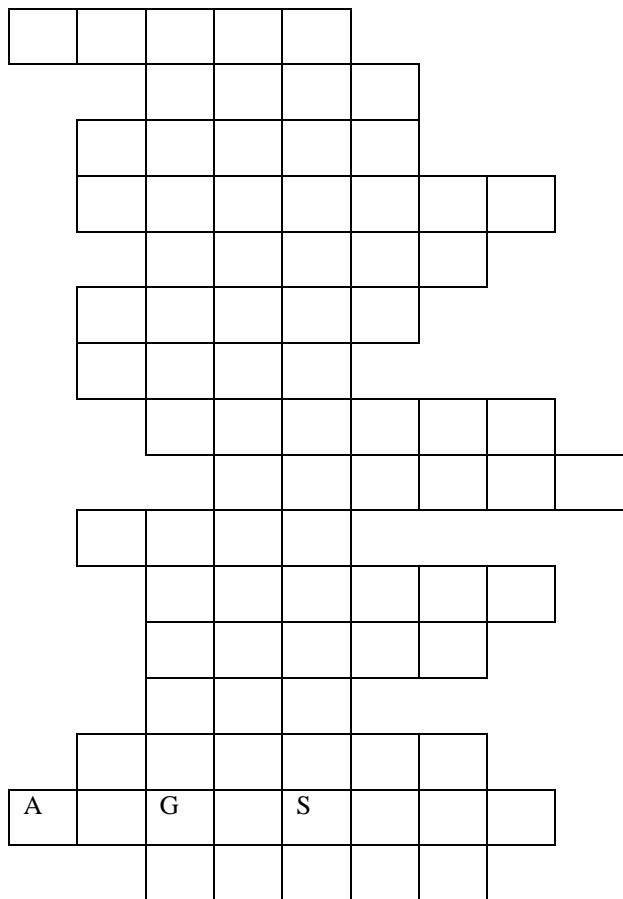
Pruncul a fost încalzit de suflarea.....și i s-au cântat primele colinde de cătreveniți din ceruri. Cântările acestea minunate le-au învățat apoi șice păzeau oile și vitele.

Călăuziți de ocei trei Crai de la Răsărit au venit în fața Pruncului și i s-au închinat aducându-i în darși.....

Fișa Nr .2

COMPLETEAZA REBUSUL

A

Definiții rebus: 1. În ce anotimp se prăznuiește Crăciunul?

2. Cum se mai numeau Craii?

3. Era bătrân și purta de grija fecioarei Maria.

4. Orașul nașterii Domnului.

5. Locul nașterii Domnului.

6. Mama lui Iisus?

7. Ia condus pe magi până la Iisus.

8. Al treilea dar adus de magi lui Iisus.

9. Se primesc de la Moș Craciun.

10. Rege ce a trait în timpul Nașterii Domnului.

11. Al doilea dar adus de magi lui Iisus.

12. Îl primim la botez.

13. Primul dar adus pruncului Iisus.

14. Obicei de Crăciun.

15. Rege în timpul căruia a avut loc recensământul din timpul Nașterii Mântuitorului.

16. Numele Mântuitorului.

III. EVALUAREA GRADULUI DE ACHIZIȚIE A COMPETENȚELOR ANTERIOARE

Evaluarea face parte din procesul instructiv-educativ, având ca scop cunoașterea și aprecierea nivelului de cunoștințe, dezvoltarea capacitaților și deprinderilor elevilor, oferind o imagine și asupra competențelor și aptitudinilor profesorului. Evaluarea este un proces complex ce presupune o pregătire temeinică a personalului didactic, de conducere și de predare, ca și a celui din sistemul de îndrumare. După opinia lui Jean Vogler „se evaluatează peste tot și totul, iar educația nu a scăpat acestui val!”.

Importanța evaluării constă în faptul că:

- în funcție de rezultatele ei, profesorul poate să regleze și să amelioreze activitatea didactică;
- în ceea ce-i privește pe elevi - în urma ei aceștia vor afla modul în care au lucrat și ce mai au de făcut pentru a-și îmbunătăți rezultatele obținute;
- evaluarea arată profesorului în ce măsură au fost atinse obiectivele propuse, îl ajută să facă o diagnoză a progresului elevilor și să regleze activitățile acestora în funcție de posibilitățile lor, dacă este făcută în mod eficient.

Perioadele în care se face evaluarea sunt cuprinse în planificările calendaristice unde evaluarea are obiective clar definite și moduri eficiente de investigare a rezultatelor școlare pentru fiecare elev și pentru conținuturile care vor fi evaluate. La disciplina Religiei evaluarea are mai multe etape:

- evaluarea definește modul de însușire a informațiilor;
- motivarea elevului pentru ca acesta să-și facă o autoevaluare;
- elevul este invitat să-și evaluateze relația sa cu semenii;
- evaluarea se face în cadrul Tainei Spovedaniei, elevul fiind ajutat să-și facă o evaluare, o radiografie obiectivă a stării lui duhovnicești, a unui sens al existenței sale, a relației lui cu Dumnezeu, cu părinții și cu semenii, a menirii lui în cadrul Bisericii și a societății.

Exigențele evaluării:

1. Lărgirea acțiunii de evaluare de la obiectivele tradiționale (verificarea și aprecierea rezultatelor) la evaluarea procesului care a condus la diferite rezultate.
2. Observarea unor indicatori, alții decât achizițiile intelectuale, precum personalitatea elevilor, conduită elevilor și a oamenilor din comunitatea de unde aceștia provin.
3. Diversificarea metodelor și procedeelor de evaluare și optimizarea contextualizării acesteia la situații didactice concrete.
4. Centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesancționarea în permanență a celor negative. Estimarea și notarea rezultatelor școlare se constituie într-un proces ce angajează mai mulți parteneri educaționali: elevul, profesorul, părinții. Evaluarea școlară vizează un ansamblu de activități care urmăresc validarea rezultatelor obținute pe parcursul unor secvențe educative. Finalitatea evaluării nu este doar aceea de a achiziționa anumite date cu privire la un proces educațional, ci de a perfecționa procesul educațional în sine.

Principiile evaluării:

- a) facilitează realizarea unui proces eficient de instruire și învățare;
- b) obiective bine definite, să apeleze la metode și tehnici eficiente de investigare;
- c) diagnoză a progresului realizat de elevi;
- d) pot să își adapteze activitățile în funcție de posibilitățile elevilor.
- e) creează condițiile necesare ca profesorul să își evaluateze propria activitate.
- f) profesorii pot să conștientizeze dacă și-au atins obiectivele curriculare.
- g) elevii - să aleagă cele mai bune modalități de îndreptare și de desăvârșire duhovnicească.
- h) furnizează un feed-back pentru școală, părinți, comunitate parohială, comunitate locală, centrul eparhial.

Obiectivele evaluării:

- a) Să verifice realizarea principalelor obiective curriculare;
- b) Să realizeze recapitularea, sistematizarea și consolidarea capacităților elevilor;

- c) Să amelioreze rezultatele învățării;
- d) Să stabilească programe suplimentare pentru elevii cu rezultate bune și foarte bune și totodată să stabilească programe de recuperare pentru elevii cu rezultate slabe sau modeste;
- e) Să facă o diagnoză a procesului de realizare a educației religioase.

Functiile evaluării:

- 1) Funcția educativ-formativă (motivațională) conduce la autocunoaștere și autoapreciere din partea elevului.
- 2) Funcția de constatare și apreciere a rezultatelor produse.
- 3) Funcția de diagnoză prin care se constată modul în care s-au realizat expectanțele unei activități didactice.
- 4) Funcția de prognoză a nevoilor și disponibilităților viitoare ale elevilor sau ale unităților școlare se realizează prin teste de aptitudini și de capacitate.
- 5) Funcția de clasificare a elevilor (funcția de decizie) se referă la integrarea unui elev într-o ierarhie sau la un anumit nivel al pregătirilor și posibilităților sale.
- 6) Funcția de selecție a elevilor conduce la clasificarea elevilor în urma unui examen sau a unui concurs.
- 7) Funcția de conexiune inversă.
- 8) Funcția pedagogică este aceea prin care se urmărește ca elevul să fie conștientizat de posibilitățile sale concrete.
- 9) Funcția socială sau de informare a partenerilor educaționali (Biserica, societatea etc.) privește stadiul și evoluția pregătirii școlare.

Procedeele de evaluare permit o anumită clasificare a strategiilor de evaluare în funcție de cantitatea de cunoștințe evaluate și în funcție de perioada de timp la care se raportează evaluarea. Strategiile de evaluare definesc procedurile de verificare, de măsurare, de estimare și apreciere. Ele rezultă din modul de integrare a evaluării cu predarea și învățarea. În funcție de perioadele de evaluare: inițială, curentă și sumativă/finală.

- a) evaluarea inițială: Evaluarea inițială se recomandă a fi făcută la început de semestru, la început de an școlar, începutul unei etape de instruire sau atunci când un profesor își intră în atribuții într-o nouă unitate școlară.
- b) evaluarea curentă: Acest tip de evaluare se face în timpul secvenței de instruire prin metodologii de ascultare orală, de verificare scrisă și teze.
- c) evaluarea finală: Se realizează la sfârșitul unei perioade de studiu mai lungi (la sfârșit de semestru sau de an școlar).
- d) evaluarea formativă (continuă): se conturează în efectul său reglator pe care îl produce, te ajută să știi unde te află, ca să știi ce ai de făcut, conduce la obiectivitate și seriozitate în aprecierea și constatarea stării morale și duhovnicești a tinerilor (portofoliu de evaluare continuă).
- e) evaluarea normativă (cumulativă sau sumativă): Evaluarea normativă se realizează la finalul unei etape de instruire, semestru, an școlar, ciclu de studii în vederea obținerii unui bilanț al performanțelor elevilor pe o perioadă delimitată.

Procedeele de evaluare permit o anumită clasificare a strategiilor de evaluare în funcție de cantitatea de cunoștințe evaluate și în funcție de perioada de timp la care se raportează evaluarea.

1. Verificarea curentă: se realizează pe parcursul instruirii în mod individual sau colectiv. (profesor, familie și preotul paroh, pe parcursul orelor de curs, dar și în afara acestora).
2. Verificarea orală se poate aplica individual, pe grupe de elevi sau frontal.
3. Verificarea scrisă: - după parcurgerea unuia sau mai multor capituloare (forme: extemporal, teză, test, chestionar, temă pentru acasă, referat).

Testele docimologice se realizează sub forma unui set de întrebări (itemi). Elementele componente ale unui instrument de evaluare, itemii, se pot constitui din enunțuri, întrebări, probleme, exerciții, eseuri. Testul docimologic constituie o alternativă la metodologia tradițională de evaluare. Structura testului cuprinde instrucțiunile de folosire, itemii propriu zisă (sarcinile de rezolvat), punctajul. Se consemnează datele personale ale celui examinat: nume, vîrstă, școală.

Clasificarea testelor docimologice elaborate de profesori:

a) în funcție de momentul evaluării: 1. teste inițiale (se dau la începutul anului școlar, semestrului, sau când profesorul preia o clasă de elevi) 2. teste de progres (se dau în mod curent și periodic, pentru ca profesorul să evidențieze progresul făcut de elevi) 3. teste finale (se dau la sfârșitul unui capitol, semestru sau an școlar);

b) în funcție de modul în care profesorul așteaptă să primească răspunsul: a. teste cu itemi închiși, care presupun răspunsuri binare (corect-greșit, adevărat-fals, da-nu) * răspunsuri cu alegere multiplă (un enunț cu un

MINISTERUL EDUCAȚIEI

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

singur răspuns corect, la alegere din mai multe, sau cu mai multe răspunsuri corecte, la alegere din mai multe) * răspunsuri corelate (de potrivire: solicită completarea unor răspunsuri eliptice sau stabilirea unor corespondențe între elementele date); b. teste cu itemi deschiși, care presupun din partea elevilor construirea unor răspunsuri logice la întrebări, completarea propozițiilor lacunare, elaborarea unor eseuri.

Tehnici de elaborare a instrumentelor de evaluare:

Portofoliul - instrument de evaluare care include experiența și rezultatele obținute prin celelalte metode de evaluare, reprezentând o alternativă viabilă la modalitățile tradiționale de evaluare. Conținutul unui portofoliu se poate constitui din fișele de lectură, fișe de observare, articole, eseuri, răspunsuri la unele chestionare, teme pentru acasă. Evaluarea tip portofoliu constituie o formă modernă de evaluare, „iar aplicarea ei se pretează perioadei de sfârșit de semestru”.

Observarea directă - se realizează pe baza unui plan dinainte elaborat și structurat, folosindu-se o fișă de observații, precum și fișă de caracterizare psihopedagogică (urmărindu-se interesul și deprinderile elevilor și totodată atitudinea lor față de școală, în cazul religiei, atitudinea față de normele și preceptele doctrinare ale Bisericii).

Proiectul: activitate mai complexă și dacă implică un volum de muncă mai ridicat din partea elevului, acest tip de evaluare este foarte motivant. Proiectul poate fi realizat de unul sau mai mulți elevi, iar aprecierea lui poate fi făcută atât în clasă cât și în cadrul comunității parohiale: expoziție de icoane, organizată în cadrul parohiei sau al școlii, o expoziție de ouă încondeiate de Paști etc.

Evaluarea activității de grup: - formă de evaluare în care, pe o perioadă mai îndelungată de timp, profesorul de religie își va da seama dacă în urma activităților sale a reușit să omogenizeze grupurile de elevi, dacă elevii recurg la milostenie, cooperare, întrajutorare. Profesorul poate organiza unele activități de caritate în care să implice și alți parteneri educaționali: părinți, parohie, reprezentanți ai instituțiilor locale.

Contextualizarea practică a cunoștințelor acumulate: Acumularea cunoștințelor nu reprezintă un scop în sine, ci se face întotdeauna în vederea transpunerii în practică a efectelor pe care acestea le produc în planul dezvoltării intelectuale al elevilor. Altfel spus „nivelul de instruire al elevilor nu este dependent numai de cantitatea de informații acumulată, ci mai ales de valoarea instrumentală și operațională a acesteia”.

Chestionarul - poate fi completat la sfârșitul unei lecții, capitol sau semestrului și poate fi structurat pe mai multe compartimente: am învățat ..., am descoperit că ..., am folosit metoda ..., îmi place să citesc Chestionarele pot fi nominale sau anonime.

Autoevaluarea elevilor: - modalitate de stabilire a eficienței desfășurării educației religioase în școală.

Educația religioasă este una dintre problemele de substanță atât din perspectiva misiunii Bisericii în lume, cât și din perspectiva politicii educaționale actuale.

EXEMPLU:

TEST DE EVALUARE

Numele și prenumele elevului: _____

Clasa: _____

Marchează răspunsurile corecte:

- Simbolul cerc O - răspuns unic (un singur răspuns este corect);
- Simbolul pătrat □ - răspuns multiplu (mai multe răspunsuri sunt corecte);
- Punctaj maxim 100 puncte. (90 p. + 10 p. din oficiu)

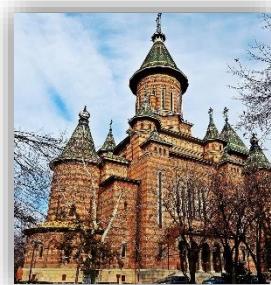
1. Se vede din depărtare/ Turle înalte în vîrf are/ Este "Casa Domnului"/ Deschisă omului!

Alege din imaginile de mai jos răspunsul corect al ghicitorii:

4 puncte

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

O a) Biserica;

O b) Școala;

O c) Casa;

O d) Spitalul.

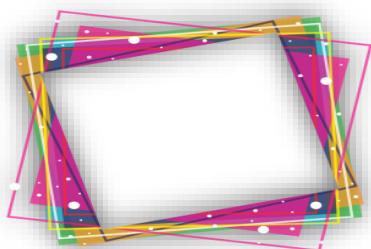
2. Biserica se deosebește de celelalte clădiri prin forma ei deosebită. Completează enunțul și alege răspunsul corect.
Biserica are formă de:

4 puncte

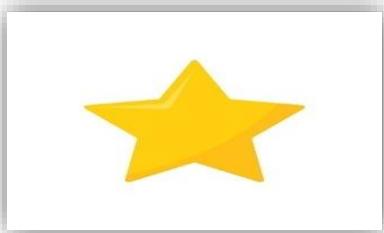

3. Pe fiecare rând sunt enumerate mai multe obiecte de cult, iar în coloane întâlnim imaginile și denumirile acestora.
Privește cu atenție imaginile și realizează corespondența între denumirea obiectelor și rolul acestora:

12 puncte

O a) pătrat;

O b) stea;

O c) cruce;

O d) cerc.

a) Din el ne
împărtăsim.

- 1) Sfântul Potir;
2) Lumânarea;
3) Icoana.

O
 O
 O

b) Ne închinăm la
ea atunci când
intrăm în biserică.

O
 O
 O

c) O aprindem la
biserică.

O
 O
 O

4. Sfânta Cuvioasă Parascheva a fost o fetiță cuminte și ascultătoare. Părinții ei, oameni buni, i-au dat o educație aleasă, învățând-o să-L iubească pe Dumnezeu și să-i iubească pe oameni. Chiar dacă era copil, nu lipsea de la biserică, unde asculta slujbele și se ruga. Alege care dintre propozițiile următoare sunt adevărate și care sunt false:

16 puncte

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

	Adevărat	Fals
a) În biserică păstrăm liniștea;	☐	☐
b) În biserică mâncăm;	☐	☐
c) În biserică ne rugăm;	☐	☐
d) În biserică ne jucăm.	☐	☐

5. Bate tare de răsună/Toată lumea o adună/La un loc de închinare/Deschis pentru fiecare. (Clopotul). Alege din imaginile de mai jos obiectele de cult întâlnite în biserică:

8 puncte

a) Cădelniță;

b) Carte de rugăciuni;

c) Televizor;

d) Telefon.

6. Sfânta Muceniță Filofteia, iubitoarea de Dumnezeu, după cum i se traduce numele, era un exemplu de iubire față de ceilalți oameni. Ea se implica în activitățile bisericii. Și noi îi putem urma exemplul atunci când _____. Completează enunțul bifând Adevărat atunci când răspunsul este corect, iar când afirmația este incorctă, alege Fals:

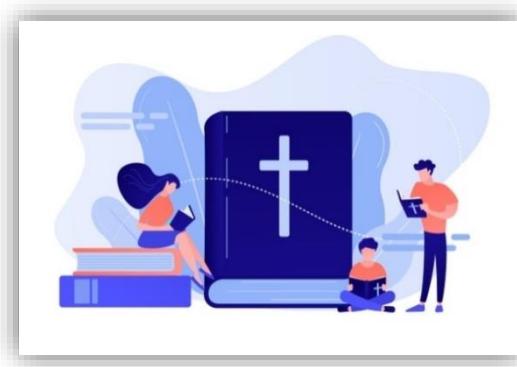
5 puncte

	Adevărat	Fals
a) Nu participăm la sfintele slujbe;	☐	☐
b) Îi sprijinim pe cei nevoiași;	☐	☐
c) Ne vizităm colegul bolnav;	☐	☐
d) Nu-i ajutăm pe cei aflați în nevoie;	☐	☐
e) Cântăm în corul bisericii.	☐	☐

7. Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor (Matei 18, 20). Atunci când mergem la biserică ne rugăm cu oamenii prezenți la slujbă, urmând astfel îndeplinul rostit în Biblie de:

5 puncte

	Adevărat	Fals
a) Doamna învățătoare;	☐	☐
b) Mântuitorul Iisus Hristos;	☐	☐
c) Profesorul de religie;	☐	☐
d) Părinți;	☐	☐
e) Prieteni.	☐	☐

8. La biserică oamenii se roagă împreună. Completează următoarea propoziție, alegând răspunsurile corecte: Când mergem la biserică ne rugăm alături de:

12 puncte

a) Părinți;

b) Bunici;

c) Animale de companie;

d) Preot.

9. Bifează din imaginile de mai jos pe acelea care au legătură cu biserică:

12 puncte

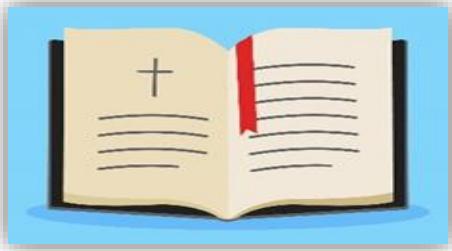
a)

b)

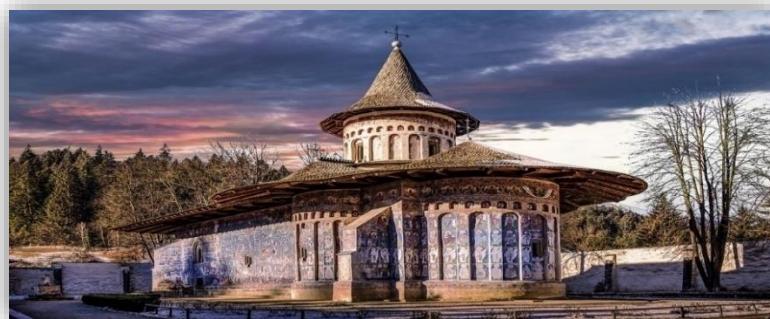
c)

d)

10. Ioana este o fetiță pasionată de călătorii. În vacanța de vară a vizitat multe locuri frumoase. A rămas impresionată de biserică pe care a vizitat-o. Privește imaginea de mai jos și alege imaginile potrivite:

12 puncte

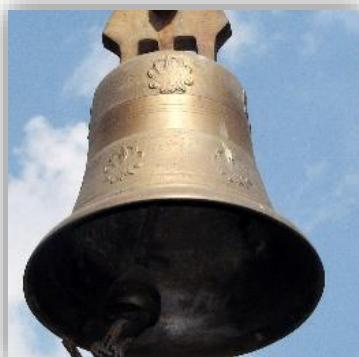
a) Turlă în vârf cu o cruce;

b) Steag;

c) Pereți exterior pictați cu scene biblice;

d) Clopot.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
 CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
 ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

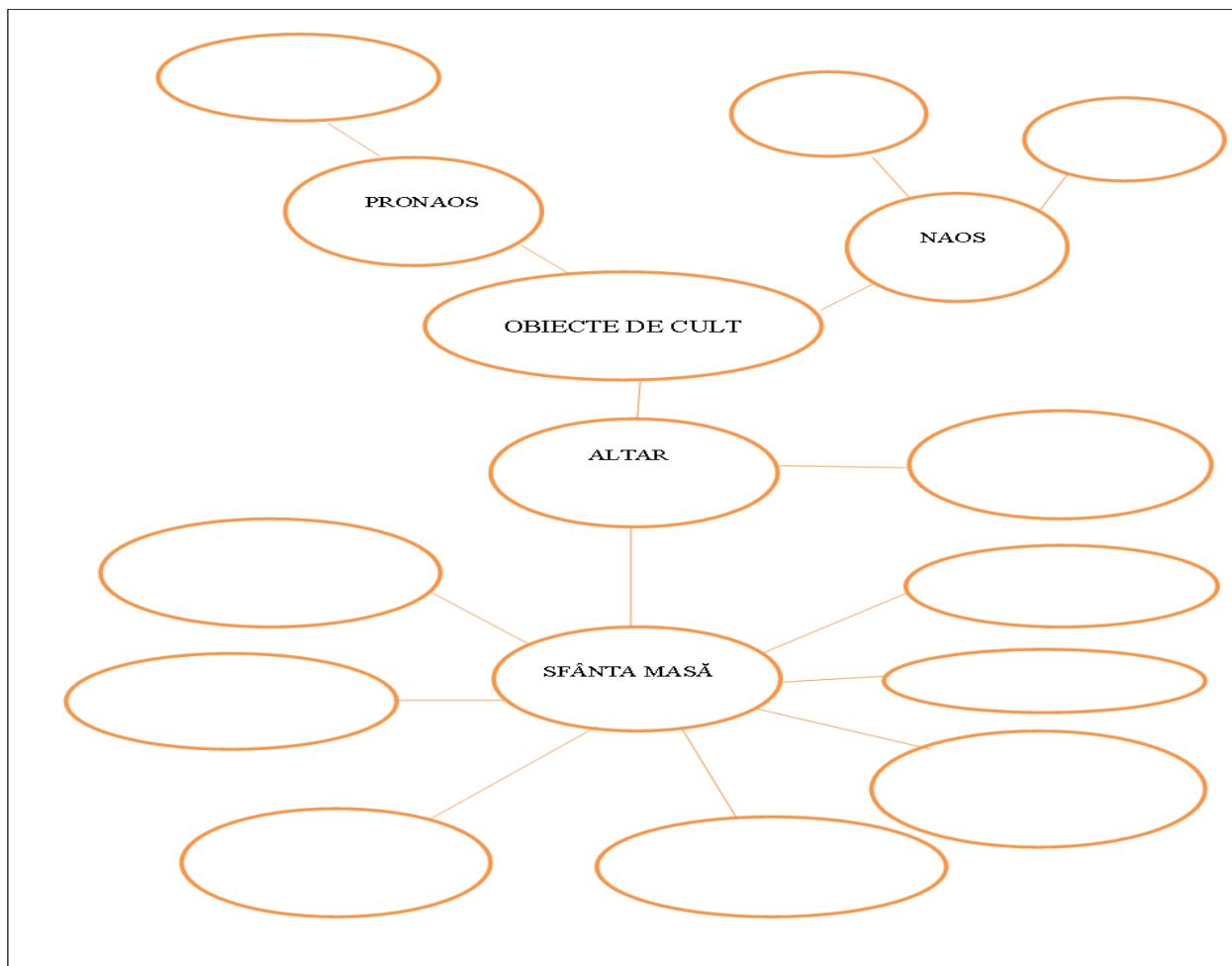
BAREM DE EVALUARE ȘI NOTARE

Număr întrebare	Răspuns oferit
Întrebarea 1	a (4p.)
Întrebarea 2	c (4 p.)
Întrebarea 3	1a, 2c, 3b (12 p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (3x4 p.=12 p.)
Întrebarea 4	a, c (A); b, d (F) (16 p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns correct (4x4 p.=16 p.)
Întrebarea 5	a, b (8p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (2x4 p.=8 p.)
Întrebarea 6	b, c, e (A); a, d (F) (5 p.) câte 1 punct pentru fiecare răspuns correct (5x1p.=5 p.)
Întrebarea 7	B (A); a, c, d, e (F) (5 p.) câte 1 punct pentru fiecare răspuns correct (5x1p.=5 p.)
Întrebarea 8	a, b, d (12 p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (3x4 p.=12 p.)
Întrebarea 9	a, b, d (12 p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (3x4 p.=12p.)
Întrebarea 10	a, c, d (12 p.) câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (3x4p.=12p.)
Total: 100 puncte (90 p. + 10 p. din oficiu)	

ANEXA NR. 2

CIORCHINELE

Completați ciorchinele de mai jos, al cărui cuvânt cheie este „obiecte de cult”, cu obiectele de cult care se află în cele trei părți ale bisericii.

IV. RECOMANDĂRI PENTRU CONSTRUIREA NOIOR ACHIZIȚII

Procesul instructiv-educativ, alături de predare-învățare-evaluarea are un rol determinant în aprecierea nivelului de cunoștințe dobândite de către elevi, pe de o parte, dar și a capacitațiilor și deprinderilor acestora, pe de altă parte. Ea este un factor de optimizare și reglare a întregului sistem de învățământ.

La disciplina religie, evaluarea școlară „are un specific aparte în sensul că accentul trebuie să treacă de pe latura informativă pe cea formativă.”(Vasile Timiș în Evaluarea-Factor de reglare și optimizare a educației religioasă, pag.18) Astfel, pe lângă informațiile primite și asimilate de către elevi, se pune un mare accent pe dezvoltarea deprinderilor moral-religioase, toate la un loc având ca finalitate formarea elevilor în spiritul învățăturilor creștine și progresul lor spiritual. O evaluare completă presupune parcurgerea următoarelor direcții:

- a) evaluarea elevilor de către profesorul de religie;
- b) autoevaluarea acestora;
- c) evaluarea și autoevaluarea în cadrul Bisericii prin implicarea preotului.

Evaluarea școlară din timpul orelor de curs este importantă și necesară, deoarece în urma rezultatelor obținute de către elevi se poate regla întreg procesul instructiv-educativ, iar elevii vor putea să-și facă o autoevaluare corectă. Pe lângă metodele clasice de evaluare (orală și scrisă), la ora de religie pot fi folosite cu succes și metodele alternative (portofoliul, proiectul, aplicabilitatea practică a cunoștințelor), metode ce oferă profesorului de religie o imagine de ansamblu a cunoștințelor și deprinderilor asimilate de către elevi, dând acestora din urmă posibilitatea de a demonstra ce știe să facă într-o situație concretă.

Din Sfânta Scriptură reiese faptul că un creștin este evaluat de Dumnezeu, de ceilalți oameni, dar și de propria conștiință. Domnul nostru Iisus Hristos este Pedagogul Suprem și în toate predicile și învățăturile Sale regăsim numeroase metode (âtât de predare cât și de evaluare) pe care le întâlnim astăzi în activitatea didactică. El îmbină de foarte multe ori evaluarea făcută de semenii cu autoevaluarea făcută de propria conștiință, ambele având ca scop pregătirea oamenilor pentru evaluarea finală din fața lui Dumnezeu.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă Pilda samarineanului milostiv unde Mântuitorul folosește evaluarea orală în discuția pe care o are cu învățătorul de Lege. Aceasta este evaluat în mod direct de către Iisus („Ce scrie în Lege? Cum citești? – Luca 10,26) dar, în același timp, este pus să analizeze și să evaluateze la rândul său, comportamentul celor trei trecători din pildă. („Care dintre acești trei îți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari?” – Luca 10,36) În urma răspunsurilor date de învățătorul de Lege, Domnul Iisus Hristos face o evaluare a acestora și apreciind corectitudinea lor, îl îndeamnă pe acel învățător să meargă și să facă și el la fel (Luca 10,28 și Luca 10,37). Astfel, evaluarea dobândește un rol determinant în motivarea învățătorului de Lege în a-și perfecționa viața spirituală.

Tinând cont de exemplele date de Iisus Hristos, profesorul de religie trebuie să aibă mereu în vedere formarea elevilor în spiritul acestor învățături și evaluarea lor permanentă, raportată la modul în care aceștia își îndeplinesc datoria pe care le au față de Dumnezeu, față de semenii, față de propria persoană și față de întreaga creație. El are datoria morală de a le fi mereu alături, de a-i sprijini la greu, de a le oferi încredere în ei, dar și de a-i muстра atunci când acțiunile lor sunt greșite.

Autoevaluarea elevilor în cadrul orei de religie este un proces ce are în vedere atât informațiile și cunoștințele dobândite de aceștia, cât și motivațiile, opiniile, comportamentele, interesele lor, punându-se accent pe concordanța sau neconcordanța acestora cu învățăturile moral-religioase propovăduite de Biserică. Acest proces al autoevaluării începe încă din copilărie, sub îndrumarea familiei la început, continuă în școală sub supravegherea atentă a profesorului de religie dar și a celorlalte cadre didactice și se desăvârșește pe întreg parcursul vieții sub oblăduirea și purtarea de grija a preotului duhovnic.

Elevii sunt îndemnați să pună în practică ceea ce au învățat în cadrul orelor de religie căci, spune Apostolul Iacob „credința fără fapte este moartă.” (Iacob 2,20) Astfel, fiecare elev este îndrumat să aibă o strânsă legătură cu Biserica și să participe la viața cultică a acesteia, devenind un membru activ al comunității din care face parte. Prințo analiză corectă a propriei conștiințe el va putea face un bilanț al propriului comportament, ca mai apoi să intervînă acolo unde este deficitar.

Și Sfinții Părinți ai Bisericii pun un mare accent pe procesul de autoevaluare. Aceasta trebuie să fie permanentă și să fie făcută cu luare aminte, pentru a păstra vie legătura cu Tatăl Cereș și a-L face pe Acesta să-și reverse darurile

Sale asupra noastră: „Seara, când suntem singuri și în liniște, atunci să ne judecăm pe noi însine, pentru ca prin aceasta să facem pe Dumnezeu milostiv către noi. Căci precum focul repede mistuie și stârpește spinii, aşa de ușor sufletul stârpește păcatele sale, când cu osârdie se gândește la dânsеле.” (Sfântul Ioan Gură de Aur-Omilii la Postul Mare)

Principiile didactice folosite în predarea religiei sunt următoarele:

- principiul intuiției,
- principiul respectării particularităților de vîrstă,
- principiul învățării active și conșiente,
- principiul sistematizării și continuării cunoștințelor,
- principiul îmbinării teoriei cu practica,
- principiul însușirii temeinice a cunoștințelor,
- principiul asigurării conexiunii inverse,
- principiul motivației,

la care se adaugă cele trei principii absolut obligatorii pedagogiei creștine:

1. principiul eclesiocentric;
2. principiul hristocentric;
3. principiul trinitar.

1. Principiul eclesiocentric

Profesorul de religie trebuie să trezească în sufletele copiilor sentimente de admirație față de valorile sacre și să creeze dorință de a frecventa Biserică. Elevilor li se va reaminti mereu despre importanța participării la slujbele religioase, profesorul îi va însoți la Biserică pentru a se spovedi și împărtăși, mai ales în posturile mari.

În Biserică, elevii își completează cunoștințele primite la clasă „prin viața liturgică”. (Pr. Ioan Chirvasă, Educația religioasă a tineretului, p. 123) Catehezele susținute în biserică au și ele un rol foarte important în acest sens.

Pentru a sublinia încă o dată rolul Bisericii în educația tuturor credincioșilor, vom aminti cuvintele Sf. Ciprian care ne atrage atenția că „cine nu are Biserică de mamă, nu poate avea Dumnezeu de Tată”. (Sfântul Ciprian, De unitate eccliae, 6, Migne, P.L., col. 502.)

Elevii trebuie să știe că neparticiparea la Sfânta Liturghie duce la ruperea legăturii spirituale cu Hristos. Părinții trebuie să știe că „cei care lipsesc copiii de religie fac o crimă față de viitorul lor de oameni pe această lume și față de mântuire pentru viața veșnică; a nu face educație religioasă copilului e a proceda la o relație caracterizată de infirmizarea sufletului, e a amputa ființa omenească de ce are mai de preț”. (Vasile Băncilă, Inițierea religioasă a copilului, p. 12)

Educația prin Biserică cheamă pe toți la mântuire, la desăvârșire. Profesorul de religie trebuie să posede cunoștințe vaste și să folosească toate modalitățile în răspândirea și motivarea credinței elevilor: „Să se facă tuturor toate, ca pe toți să-i dobândească” cum zice Scriptura. (Sfântul Ioan Gură de Aur, Despre preoție, cartea a IV-a, la P. Vintilescu, Preotul în fața chemării sale de păstor, p. 230).

„Un învățământ religios este activ atunci când reușește să schimbe caractere, să zdruncine opinii și mentalități, să purifice de rele deprinderi, să formeze oameni pentru mai bine și mai frumos”

(C. Cucoș)

2. Principiul eclesiologic

Principiul eclesiologic pune în evidență învățământul religios aşa cum l-a constituit Biserica creștină pentru luminarea minții și în perspectiva mântuirii celor care împlinesc voia lui Dumnezeu (Ana Danciu, Metodica predării religiei, p. 124).

Întemeiată din voința dumnezeiască la Pogorârea Duhului Sfânt, Biserica este împărăția lui Dumnezeu între oameni. Ea este anticiparea Împărăției cerești și cei care se împărtășesc, pregustă darul și bucuria vieții veșnice.

În cadrul Bisericii, Mântuitorul a instituit legătura iubirii, arătând că, prin împlinirea poruncilor, omul ajunge la înrudirea cu El: „oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă” (Matei 12, 50). De asemenea, prin rugăciune și iubire, se păstrează în Biserică comuniunea între cei vii și cei adormiți.

Actul instructiv-educativ devine activ, antrenant, pe măsură ce profesorul aplică în strategia didactică metode, procedee și mijloace corespunzătoare obiectivelor, ușurând comunicarea și însușirea noilor învățături.

Ulterior cunoștințele vor fi fructificate de elevi fie în operațiile gândirii lor, fie se întrevăd la fiecare în convingeri, atitudini, deprinderi și comportamente specifice vieții creștinești.

3. Principiul hristocentric

Potrivit acestui principiu, educația religioasă trebuie să aibă în centrul său persoana Domnului Iisus Hristos – Dumnezeu adevărat și om adevărat. El este „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6), deci putem spune că Hristos este centrul și temelia învățământului religios.

Profesorul de religie are datoria de a explica temeiurile scripturistice care au preînchipuit și arătat Întruparea, Viața, Învățările, Patimile, Jertfa pe Cruce, Învierea, Înălțarea la cer, Pogorârea Duhului Sfânt și prezența Sa reală în Sfânta Euharistie.

Domnul Iisus Hristos va fi prezentat ca „desăvârșirea absolută”. Elevii trebuie să urmeze lui Hristos pentru a ajunge la desăvârșire, fiindcă „urmarea Mântuitorului este a- semănarea cu Dumnezeu și deci, desăvârșirea”. (Pr. Prof. Dumitru Călugăru, Catehetica, p. 164).

Lecția de religie să fie așteptată de copii ca un eveniment deosebit. El trebuie să fie conștient că Mântuitorul Iisus Hristos a schimbat fața lumii. În virtutea faptului că omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu „acesta trebuie să aibă în sine tot ce are Dumnezeu”. Unirea perfectă dintre trup și suflet reflectă măreția autorului. Omul trebuie să se perfecționeze în fiecare poruncă dată de Mântuitorul până „la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efes 9, 13).

Elevii trebuie să colaboreze în vederea desăvârșirii prin educație. Educația creștină urmărește realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu, implicând din partea omului o continuă luptă cu păcatul și creșterea în virtute. În spiritul acestei comuniuni, educația va avea în centrul ei pe Hristos. „Emanuel”, așa cum îl anunțau profetii Vechiului Testament (Isaia 7, 14) și-a asumat condiția umană, afară de păcat. Făcând acest lucru, Hristos este lumina care a împărtășiat întunericul necunoașterei. „Cuvântul este Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume” (Ioan I, 9).

4. Principiul trinitar

Principiul trinitar sau teocentric cere ca educația religioasă să se orienteze în jurul persoanelor Sfintei Treimi.

Viața treimică pentru Biserica Ortodoxă este fundamental de nezdruncinat al întregii gândiri religioase, al întregii evlavii, al vieții spirituale.

Omul a primit porunca de a deveni Dumnezeu după har. Dar aceasta nu se poate face decât în comuniune. Comuniunea din sânul Sfintei Treimi este prezentă în Biserică prin faptul că noi participăm la trupul lui Hristos unit în dragoste cu persoanele Sfintei Treimi.

Sfântul Duh este cel ce ne face să trăim în comuniune cu Dumnezeu și unii cu alții pentru veșnicie. Persoanele umane nu pot atinge perfecțiunea, nu pot deveni pe deplin persoane, decât în unitate de iubire, încetând de a mai fi indivizi.

- În cadrul școlii, educația moral-religioasă are un caracter programat, planificat și metodic. Conținuturile religioase care se transmit sunt selectate cu grijă după criterii psihopedagogice, activitățile educative sunt structurate respectând principiile didactice și utilizând cele mai bune strategii.
- Profesorul de religie trebuie să mențină echilibrul necesar în ceea ce privește învățarea conținutului specific și trăirea religioasă. În activitatea sa educativă, el trebuie să țină cont de principiile care se potrivesc cu legile de dezvoltare a rațiunii, voinței și sentimentului elevilor și cu structura conținutului învățării.

Sfântul Duh, venind să locuiască în noi, face din ființa noastră sediul Sfintei Treimi, căci Tatăl și Fiul sunt neseparați de Duhul, și invers. Intrarea credincioșilor în comuniunea creștină se face prin invocarea Sfintei Treimi în Taina Botezului.

Iubirea treimică este modelul iubirii dintre creștini. Dacă Dumnezeu este dragoste, este evident că omul nu se poate apropia de el decât prin dragoste. Omul trăiește în această dragoste călăuzit de cunoaștere.

Omul, cunoscându-L pe Dumnezeu, rămâne în unire cu El prin dragoste.

Principiul trinitar mai este cunoscut sub denumirea de principiul „comunicării prin iubire” (I Ioan, 4; 8, 16).

Elevii vor fi informați că opera creatoare a lui Dumnezeu izvorăște din dragostea Lui față de lume. De asemenea, reabilitarea și aşezarea omului în calea desăvârșirii este tot o faptă a iubirii lui Dumnezeu – Treime de persoane – față de oameni.

Unde există iubire și încredere, acolo nu poate fi vorba de silă, constrângere, plăcileală. Iubirea trebuie să-l facă pe profesor să asculte orice dorință a copiilor, să înțeleagă scăderile lor pentru a le înlătura. Iubirea dintre oameni deci ține lumea unită în Dumnezeu, aşa cum iubirea între Persoanele treimice ține unită ființa dumnezeiască.

5. Principiul motivației

În actul de educație, profesorul se va comporta în aşa manieră încât să declanșeze în cugetul elevilor și liceenilor o motivație de ordin interior (spirituală) care duce persoana la săvârșirea unor fapte (acte) din convingere proprie.

La ora de Religie motivația se realizează în timp, treptat, atâtă vreme cât profesorul prezintă tema într-un cadru ambiental atrăgător (scheme biblice, icoane, hărți, obiecte de cult, fond muzical) și prin declanșarea momentului surpriză în cadrul lecției.

Excursiile sunt forme de educație religioasă care contribuie la trezirea atenției spre adevăratele valori, contribuie la păstrarea respectului față de patrimoniul creștin și contribuie la modelarea de sine.

6. Principiul intuiției

Sensul psihopedagogic al cuvântului „intuiție” este acela de influență directă a obiectelor din lumea înconjurătoare asupra simțurilor noastre. Așadar, cunoașterea umană se realizează prin realizarea unui dialog permanent între concretul senzorial și raportarea rațional-intelectivă la realitate.

Pedagogul Locke afirmă faptul că nimic nu există în intelect dacă mai întâi nu ar exista în simțuri.

Valoarea intuiției este recunoscută și de Comenius în celebra sa lucrare Didactica Magna, când afirmă: „Pe cât posibil, omul trebuie să caute a se instrui nu din cărți, ci din contemplarea cerului și a pământului, a naturii înconjurătoare, să cunoască lucrurile, nu observațiile și mărturiile altora”.

În aplicarea acestui principiu se va proceda întotdeauna de la concret la abstract. Cu cât este vorba de lucruri mai abstrakte, cu atât este mai necesară utilizarea intuiției. Adevărurile de credință transmise copiilor la lecția de religie sunt suprasensibile, iar pentru a fi înțelese trebuie făcute accesibile cu ajutorul materialului intuitiv.

Profesorul de religie va prezenta elevilor cât mai mult material intuitiv (icoane, hărți, planșe, fotografii, desene, obiecte liturgice, filme religioase etc.). Toate acestea țin de intuiția externă, dar este necesară și intuiția internă, care ține de comunicarea sentimentelor. Se creează astfel o relație strânsă între cuvânt, ca mijloc de comunicare, și materialul intuitiv, care nu face decât să confirme cele comunicate prin cuvânt.

7. Principiul asigurării conexiunii inverse

Conexiunea inversă (feed-back) este urmărită de profesor în fixarea cunoștințelor predate. Asigurarea conexiunii inverse se obține prin metode și procedee didactice expozitiv-euristice, cu accent pe cele dialogale.

Informațiile primite de către profesor de la elevi prin feedback pot fi valorificate în procesul de învățământ pentru a reface acțiunea inițială sau „pentru a îmbunătăți rezultatele anterioare și operațiile de gândire sau chiar corecta greșelile sesizate de elevi”. (Anuța Partenie, Pedagogie, p. 108)

8. Principiul accesibilității

(al respectării particularităților de vîrstă și individuale ale elevilor)

Desfășurarea procesului de învățământ trebuie corelată permanent cu posibilitățile de receptare ale elevului.

Acest principiu cere ca profesorul să fie un bun psiholog pentru a putea cunoaște fiecare elev și să adapteze conținutul învățării la gradul de dezvoltare psiho-fizică a lui.

În această activitate, profesorul se va interesa de mediul familial din care provin elevii, de nivelul de pregătire anterioară, de starea sănătății etc., întrucât toate acestea influențează rezultatele procesului educativ.

În respectarea acestui principiu, profesorul de religie va trebui să prodeze asemenea Mântuitorului, Care-i învăță pe ucenicii Săi mai întâi lucruri usoare din viața de toate zilele, de la care apoi căuta să-i ridice încet, cu răbdare, fără a face salturi, spre învățături mai grele.

Fiecare copil trebuie tratat după cerințele sale sufletești. La fel făcea și Mântuitorul: într-un fel îl trata pe Ioan cel Tânăr, bland și inteligent, în alt fel pe Petru, care era impulsiv, violent și nestatornic, în altul pe vameșul păcătos dar dornic de îndreptare etc.

9. Principiul învățării active sau conștiente

Activizarea elevilor de la ora de religie presupune menținerea lor într-o stare de trezire intelectuală, de căutare a soluțiilor problemă pe care profesorul le provoacă.

„Un învățământ religios este activ atunci când reușește să schimbe caractere, să zdruncine opinii și mentalități, să purifice de rele deprinderi, să formeze oameni pentru mai bine și mai frumos.” (Constantin Cucoș, Educația religioasă. Conținut și forme de realizare, p. 171)

10. Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor și deprinderilor

Acest principiu se referă la asigurarea trăiniciei și durabilității cunoștințelor și deprinderilor de învățare.

Învățarea temeinică se poate realiza prin:

- situaarea elevilor în centrul activității didactice;
- organizarea de către profesor a unor situații de învățare cu caracter ritmic, repetarea conștientă și ritmică a unor noțiuni, date (parabole, exemple, învățături scurte etc.) ;
- însușirea cunoștințelor (și) prin efort propriu, prin acțiuni individuale;
- stimularea interesului elevilor de a însuși conținuturile, deprinderile practice în participarea la slujbele bisericiei.

De asemenea, realizarea schemei lectiei la tablă și rezumarea învățăturilor după fiecare etapă a lectiei sau la sfărșitul acesteia, conduce la o învățare temeinică.

11. Principiul sistematizării și continuității cunoștințelor

Continuitatea și sistematizarea logică și pedagogică elimină situațiile de învățare și predare a unor cunoștințe fragmentare, izolate, ce pot crea goluri și lipsa de conexiuni, minimalizând calitatea și activitatea educativă în ansamblu.

Scheme, sintezele, conspectele, planurile tematice, analogiile pot conduce la o atitudine ordonată a actului învățării.

12. Principiul îmbinării teoriei cu practica

„Însușirea cunoștințelor de către elevi, deci instruirea lor, trebuie să-i ducă la transformarea lor sufletească, adică la practicarea virtuților, precum altoiul unui pom sălbatic îl face să-și schimbe roadele.” (Pr. Prof. N Petrescu, Catehetica, p. 75)

Toate principiile descrise în această lucrare vizează desfășurarea ideală a învățământului. Dar realizarea ideală, pe temeiul lor, a activității noastre învățătoarești stă în strânsă legătură cu personalitatea profesorului, care trebuie să se inspire fără întrerupere din personalitatea Celui mai mare Educator al omenirii, Iisus Hristos.

În proiectarea unei lectii la disciplina religie-ortodoxă o importanță deosebită trebuie acordată relației dintre obiectivele pedagogice cu metodele, procedeele, mijloacele didactice, ceea ce asigură și secvenționalizarea conținutului predat, învățat, evaluat în funcție de reacțiile formative declansate în cadrul activității didactice. (Sorin Cristea, Dicționar de pedagogie, p. 248)

Strategii didactice specifice educației religioase. provocări și tendințe actuale

În condițiile unui sistem educațional aflat în schimbare este nevoie de o perfecționare a strategiilor de predare-invățare.

1. O direcție de acțiune în acest sens o constituie reevaluarea metodelor tradiționale criticate mai ales pentru caracterul lor pasiv al elevilor în procesul de predare-învățare.

Avem în vedere în primul rând metodele de tip expozițiv (de exemplu: în modernizarea conversației avem în vedere folosirea unor întrebări variate – convergente, divergente, de evaluare, problemă, retorice etc), valorificarea experienței personale a elevilor, folosirea permanentă a modalităților de feed-back, utilizarea con vorbirilor inverse (când elevii pun întrebări), întrebări și răspunsuri date de grupuri de elevi.

2. Accentuarea fără precedent a caracterului euristic al strategiilor didactice.

Folosirea unor strategii de tip euristic (cercetarea științifică) a dat rezultate bune în planul însușirii temeinice a cunoștințelor, al formării pricerelor, deprinderilor etc.

Exemple:

I. Philip 6-6

MINISTERUL EDUCAȚIEI

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

II. Tehnica acvariului (Fishbowl)

III. Brainstorming adaptat unei reflectări individuale

Vizitele la sfintele biserici și observarea atentă a programului iconografic, lectura Sfintelor Scripturi pot fi, în cazul nostru, căi de activare a spiritului creativ.

Câștigarea unui premiu la un concurs artistic poate constitui un item pentru predicția creativității artistice. Exemplu: participarea la expoziția de icoane din Duminica Ortodoxiei.

3. Diversificarea metodologiei didactice

Profesorii de religie trebuie să se preocupe de găsirea unor metode și procedee variate în actul predării. Prin prisma creștinătății, elevul își lărgește și îmbogățește orizontul de viață și cultural.

Creativitatea elevilor se dezvoltă prin programe specializate la orele de religie sau prin activitățile extracurriculare: vizite la biserici, excursii la mănăstiri și cu vizitarea muzeelor acestora în scopul studierii picturii bisericești, cunoașterea patrimoniului cultural, vizite la orfeline, azile de bătrâni. În semenii lor aflați în suferință, copiii îl pot vedea chiar pe Iisus Hristos în icoană.

Dintre metodele active utilizate în studiul Religiei:

a) METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN EVOCAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

- a.1. Ciocchinele;
- a.2. Masa Rotundă Simultană;
- a.3. Stabilirea Succesiunii Evenimentelor;
- a.4. Scrierea Liberă.

b) METODE ACTIVE UTILIZATE IN REALIZAREA SENSULUI

- b.1. Sinelg
- b.2. Cubul

c) METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN REFLECȚIE

- c.1. Același nume – Altă persoană

d) METODE ACTIVE COMPLEXE

- d.1. Metoda „K – W – K” (Știu / Vreau să știu / Am învățat)
- d.2. Studiul de caz

4. Folosirea strategiilor de tip activ-participative.

Metode propuse de atragere a copiilor și a tinerilor la Biserică “Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie...” Lc IX, 23 Creștinismul este religia libertății prin excelență. Este singura religie care respectă libertatea de opțiune a omului și care pune în valoare, în felul acesta, ființa umană. De aceea el se adresează unor persoane libere, dar în același timp dispuse să-l asume. Modelul de asumare a creștinismului ne este prezentat de sfântul apostol Pavel care ne spune: “M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credință în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine.” (Gal. II, 20) Pentru atragerea tinerilor la Hristos nu se poate prezenta o rețetă general valabilă. Mai mult în pilda semănătorului, Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne arată destul de clar care este misiunea noastră și anume aceea de a semăna sămânța cea bună în sufletele oamenilor. Restul rămâne în grija lui Dumnezeu.

V. ADAPTAREA LA PARTICULARITĂȚILE/CATEGORIILE DE ELEVI CU DIZABILITĂȚI

Procesul de adaptare curriculară este unul permanent, fie că se referă la programe, planificări, activități de învățare sau instrumente de evaluare, la școală în format fizic, hibrid sau online.

În elaborarea instrumentelor de evaluare, în consolidarea achizițiilor, în proiectarea și realizarea activităților de învățare, în selectarea strategiilor, cadrul didactic trebuie să țină cont de abilitățile individuale ale elevului, mai ales în contextul cerințelor educaționale speciale (gradul de handicap, tipul de dizabilitate, contextul medical) și al mediului din care provine și în care se dezvoltă elevul (mediul urban,

mediul rural, copii instituționalizați, copii de etnii diferite, copii din medii sociale defavorizate, copii aflați în alte situații vulnerabile).

De asemenea, cadrul didactic trebuie să aibă în vedere adaptarea procesului instructiv-educativ în funcție de condițiile de desfășurare a activităților didactice (numărul de elevi din clasă, dotările cu echipamente tehnice moderne, clase eterogene cu dizabilități variate și cu nivel diferit de achiziții al elevilor, stiluri de învățare diferite). În acest sens, proiectarea de activități se va face diferențiat, pe niveluri cognitive și de achiziții minimale, medii și înalte, pe stiluri de învățare diferite (vizual, auditiv, kinestezic). Evaluarea diferențiată este un instrument care vine în sprijinul unui proces didactic eficient și realist.

Ca repere orientative în designul adaptării, câteva întrebări premergătoare procesului pot oferi un punct de plecare util:

Unde predau- se au în vedere particularitățile clasei, dotările tehnice, particularitățile de învățare ale elevilor

Cum predau- ce conținuturi îmi aleg, ce metode voi folosi (să fie atractive, interactive, dinamice)

Cum organizez grupul de elevi- în perechi, pe grupe, individual. Cum organizez activitatea în mediul online astfel încât să motivez elevii și să obțin un efect de participare omogenă pe dure de timp echilibrate. Unii dintre elevi manifestă reticență în a participa la activitățile online. În cazul particular al elevilor cu deficiență de auz, situația este complicată pentru că nu poți desemna în timp util elevul care trebuie să rezolve sarcina și se pierde timp prețios. De aceea, trebuie gândite soluții înainte de începerea orei. Ca un caz concret, pentru această situație, se pot pregăti cartonașe cu numele elevilor sau cu anumite indicații, care vor fi prezentate în fața camerei de luat vederi astfel încât toți participanții la activitate vor înțelege ce au de făcut.

Cum evaluez- se au în vedere toate tipurile de evaluare, chiar și pe secvențe de activități (profesorul poate organiza un sistem de puncte pe care elevul le va acumula din achiziții mici până la însumarea unui cumul care poate fi consignat în catalog, sistem care va fi comunicat elevilor de la început) oral, în scris, prin proiecte și portofolii, tema pentru acasă, autoevaluare.

Instrumentele online (RED ca și celelalte resurse) pot fi exploataate cu rezultate care motivează participarea elevilor. Elevii manifestă un entuziasm deosebit pentru evaluările de tip Google Quiz, mai ales atunci când pot relua testul și corecta erorile până când obțin punctajul maxim. Ca observație particulară, din experiența personală, evaluările de tip quiz nu realizează o retenție eficientă a conținutului în memoria de lungă durată a elevilor. Repetând același test la câteva săptămâni distanță, elevii nu reușesc să atingă punctajul maxim. Situația se poate remedia prin reluarea conținuturilor vizate într-o abordare strategică diferită în funcție de creativitatea și de posibilitățile tehnice de care dispune cadrul didactic. După experimentul pandemic, școala nu va mai fi niciodată cum a fost înainte. Iată de ce adaptarea permanentă la situația concretă de producere a învățării este un proces esențial.

VI. BIBLIOGRAFIE:

- ⊕ Băncilă, V., *Inițierea religioasă a copilului*, Edit. Evrika, Brăila, 1994;
- ⊕ Călugăr, D., *Catehetica*, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 1984;
- ⊕ Chirvasa, I., *Educație religioasă a tineretului*, Editura Axa, Botoșani, 2002;
- ⊕ Cristea, S., *Dicționar de pedagogie*, Grupul Editorial Litera, Litera Internațional, Chișinău, 2000;
- ⊕ Cucoș, C., *Educație religioasă. Conținut și forme de realizare*, Editura Polirom, București, 1996;
- ⊕ Gheorghe, I., *Ghid de evaluare – cultul ortodox*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2021;
- ⊕ Partenie, A., *Pedagogie*, Editura Eurostampa, Timișoara, 1999;
- ⊕ Șebu, S., *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000;

MINISTERUL EDUCAȚIEI

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Timiș, V., *Evaluarea-Factor de reglare și optimizare a educației religioase*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003.
- ****Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită cu binecuvântarea Prefericitalui Părinte Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013;
- ****Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia a VIII-a la Facere*, în colecția P.S.B, vol. 21, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 1989.

AUTORI:

Coordonator ME - MITRAN LIANA MARIA – inspector general

Cadru didactic	Unitatea școlară de proveniență
Gheorghe Iuliana	Liceul Tehnologic Special “Beethoven” Craiova
Cornea Florentina	Centru Școlar pentru Educație Incluzivă “Sf. Vasile” Craiova